

A Future Study of Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran: The Case of Palestine

Abdollah Sohrabi * | Ph.D Student, Political Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Mohammad Bagher Khoramshad | Professor, Political Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Introduction

The Palestine issue has held a central position in the foreign policy of the Islamic Republic of Iran. Since its inception, the Islamic Republic of Iran has pursued a policy of non-alignment and protection of Muslims, marked by the non-recognition of the Israeli regime and the protection of Palestinian rights. This article aimed to elucidate the foreign policy perspective of the Islamic Republic of Iran regarding the Palestine issue, with a primary focus on formulating possible, likely, and desirable scenarios for Iran's future foreign policy on this matter.

Materials and Methods

As an exploratory endeavor, the present research employed a qualitative research method, which consisted of two stages: an initial exploratory study involving extensive reading and subsequent

* Corresponding Author: abdsohrabi@gmail.com

How to Cite: Sohrabi, A., Khoramshad, M. B. (2023), "A Future Study of Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran: The Case of Palestine", *Political Strategic Studies*, 12(46), 121-162. doi: 10.22054/QPSS.2023.68522.3066

interviews. The research did not involve a statistical population; instead, a community of experts comprising 21 individuals was selected through the snowball sampling method.

Results and Discussion

The interviews were conducted until reaching the saturation stage. Then, nine themes were identified through thematic analysis. The identified themes encompassed the main statements derived from the interviews. They are as follows:

- Prioritizing the Palestine issue and emphasizing its significance in Iran's constitution, as well as the necessity of supporting anti-Israeli resistance according to Imam Khomeini's perspective, as national religious duties and fundamental pillars of the foreign policy of the Islamic Republic of Iran;
- Supporting the resistance front, fostering unity, aligning goals among resistance groups against Israeli dominance, and establishing strong ties with countries that maintain anti-Israel policies;
- The lack of public incentive to support Palestine attributed to distrust in domestic policymakers, divisions among Muslims, and lack of consensus and a single voice on the part of the regional superpower concerning the Palestinian cause;
- Potential compromises involving recognition of the Palestinian government, alongside the importance of Islamic unity and awakening;
- Supporting Palestine as a national project, requiring a unified stance and support from all branches of government, including political, economic, social, military, and cultural sectors, as well as academic and research institutions;
- Supporting the resistance front and pursuing common goals against Israeli monopolization, while fostering strong relationships with the countries opposing Israel;

- Advocating for international laws pertaining to Palestine, planning and overseeing referendums, and championing the right to self-determination;
- Highlighting Israeli vulnerabilities, dismantling the perception of Israeli invincibility, exposing the true nature of Israel, and refusing to recognize it;
- Restoring the lost rights of Palestinians and reclaiming control over their territories;
- Achieving absolute dominance in the Middle East and gaining control over its financial and economic resources as Israel's main objective, in addition to its strategic positioning.

Conclusion

In conclusion, the following strategies are recommended for Iran's foreign policy on Palestine. First, the regional crisis indicates that the Middle East experiences the highest political and security unrest compared to other regions. This is primarily due to the conflicting security policies pursued by actors with different identities. The United States has focused its national security strategies on the Middle East. Iran should aim to create a regional and Islamic identity among the actors in order to foster constructive interaction. Each country in the Middle East has its own identity incentive to play its political role. Therefore, any regional innovations by Iran in addressing the Palestinian conflict and promoting Middle East peace should take into account making an identity model. The emergence of Islamic groups has transformed the nature of conflicts in the region, highlighting the influence of identity and ideological trends. These factors have also imposed limitations on the United States and Israel.

Second, the redress of Palestinian rights is the main issue in the Middle East. Iran should play a role in establishing a strong, integrated government in Palestine as a first step towards finding an Islamic identity and reducing ongoing bloodshed in the region. Other countries must recognize the Palestinian government. Third, the

increasing conflicts in Palestine keep the peace proposal to come into effect and help establish two governments in this region. Iran's foreign policy goal on Palestine should be to support the idea of establishing a unified Palestinian government based on the majority demands. Organized support for Palestinian fighters is necessary under these circumstances. However, if Palestinian groups reject Iran's policy, a new wave of anti-violence policies will emerge in the region. Therefore, revolutionary movements in Palestine should be recognized internationally, especially by the Islamic world. This recognition will help protect the revolutionary identity and resistance in Palestine by preventing Israel from repressing them.

Finally, Iran's foreign policy towards Palestine relies on the support of its own people. It is crucial for Iran to maintain and protect this public support at any cost. While the current support is largely based on religious beliefs, the government should also clarify other aspects of its policy to the people. Addressing any questions or concerns that arise will help reinforce Iran's policy on supporting the Palestinian cause. Therefore, Iran's foreign policy on Palestine should be backed by comprehensive national support, and any compromise in this regard is tantamount to compromising Iran's Islamic and revolutionary identity.

Keywords: Future Studies, Scenario Planning, Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran, Palestine

آینده پژوهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین

دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

عبداله سهرابی *

استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

محمدباقر خرمشاد

چکیده

موضوع فلسطین به‌عنوان یکی از محوری‌ترین مسائل در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بوده است. تبیین چشم‌انداز سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین هدف اصلی نوشتار است و به دنبال تدوین سناریوهای ممکن، محتمل و مطلوب در آینده سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین است. پژوهش به لحاظ ماهیت موضوع، با استفاده از نوعی روش تحقیق کیفی در دو مرحله مطالعه اکتشافی (خواندن) و مصاحبه، در پرتو سؤالات اکتشافی دنبال شده است. پژوهش جامعه آماری نداشته ولی جامعه خبرگان شامل ۲۱ نفر است که از نمونه‌گیری با روش گلوله برفی انتخاب شدند، مصاحبه‌ها تا مرحله اشباع استمرار یافت و پس از مصاحبه، برای اخذ گزاره‌های اصلی ناظر بر موضوع از متن مصاحبه‌ها، از روش تجزیه و تحلیل تم، ۱۰ تم استخراج شد از جمله: الف- حمایت از جبهه مقاومت، متحدسازی و همسویی اهداف گروه‌های مقاومت در مقابل سلطه‌گری اسرائیل و ایجاد روابط عمیق با کشورهای با سیاست‌های ضداسرائیلی؛ ب- بی‌انگیزگی افکار عمومی در حمایت از فلسطین به دلیل عدم اعتماد به سیاست‌گذاران داخلی، اختلاف و تفرقه‌افکنی میان مسلمانان و نبود همگرایی در ظرفیت قدرت‌های بزرگ در موضوع فلسطین.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهی، سناریوپردازی، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، فلسطین.

جستارگشایی

موضوع فلسطین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران یکی از محوری‌ترین مسائل ایران در سطح روابط با همسایگان جنوبی، منطقه خاورمیانه و سطح جهانی است. از ابتدای تشکیل نظام ج.ا.ا و در قالب رویکرد سیاست عدم تعهد و حمایت از مسلمانان، سیاست خارجی ایران بر عدم شناسایی رژیم اسرائیل و حمایت و پشتیبانی از حقوق مردم فلسطین قرار گرفت. موضوع فلسطین و چگونگی تشکیل دولت فلسطینی در منطقه بحرانی خاورمیانه از همان آغاز تشکیل رژیم صهیونیستی در ۱۹۴۸ میلادی به یکی از چالش‌برانگیزترین مسائل خاورمیانه تبدیل شد (احمدیان، ۱۳۹۳: ۶۴). نقش بازیگران فرامنطقه‌ای از قبیل امریکا، انگلستان و بازیگران منطقه‌ای مانند عربستان، مصر و بعدها ترکیه در طول چندین دهه در ساختار بحرانی خاورمیانه از یک سو و هویت‌های مختلف بازیگران واکنش‌های آنان نسبت به موضوع فلسطین از سوی دیگر بازتاب‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی را در منطقه خاورمیانه موجب شده که این وضعیت بدون سرنوشت روشن و مشخص حقوق فلسطینی‌ها مبنی بر تشکیل یک دولت مستقل فلسطینی همچنان در بوته ابهام مانده است (یزدان‌فام، ۱۳۹۲: ۲۴).

انقلاب اسلامی ایران بعنوان یکی از رخداد‌های مهم نیمه دوم قرن بیستم نه تنها تغییرات بنیادینی را در جغرافیای سیاسی ایران بوجود آورد بلکه دامنه‌های آن بسی فراتر از یک کشور رفته و بویژه در ساختار سیاسی و اجتماعی جوامع اسلامی اثر شگرفی گذاشته است (رمضانی، ۱۳۹۲: ۴۶-۴۷). در این راستا سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و عملکردهای خارجی انقلاب اسلامی ایران بازتاب و جلوه‌هایی از این تاثیر قلمداد می‌گردد. از این‌رو بررسی تاثیر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که خود برگرفته از آموزه‌ها و گفتمان انقلاب اسلامی بشمار می‌آید ما را در جهت فهم بیشتر و بهتر تاثیرات انقلاب اسلامی ایران رهنمود می‌سازد. بدون شک مساله فلسطین یکی از موضوعات بسیار مهم و نهادینه شده در مناسبات خارجی جمهوری اسلامی ایران بشمار می‌آید که بخش قابل توجهی از ظرفیت‌های نظام جمهوری اسلامی ایران را به خود اختصاص داده است (آدیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۰: ۵۳).

1. Addis

از سوی دیگر پیش‌بینی اینکه سیاست‌های خارجی ایران چه تاثیری بر موضوع فلسطین خواهد داشت، با استفاده از سناریوهای مختلفی که برای آن مطرح است، از یک سو ما را با وضعیت‌های محتمل آینده این تاثیرات آشنا می‌کند و از سوی دیگر به شناسایی مسایل در راه موضوع فلسطین کمک خواهد نمود. بدین ترتیب ما را در رسیدن به آینده مطلوب موضوع فلسطین هدایت می‌کند. از سوی دیگر نقد و تضعیف برخی سناریوهایی که آینده مطلوبی از موضوع فلسطین نشان نمی‌دهد، می‌تواند به رد دیدگاه بدخواهان موضوع فلسطین کمک کند (جودکی، ۱۳۹۷: ۴۱). ضرورت این پژوهش در آن است که:

- موضوع فلسطین در سیاست خارجی ایران در اولویت قرار داشته و جایگاه راهبردی دارد (محمدنیا، ۱۳۹۳: ۱۵۵).

- فلسطین بیشتر یک مسئله ایدئولوژیک و راهبردی است و در مجموعه جهت‌گیری‌های ایدئولوژیکی جمهوری اسلامی ایران نقش تعیین‌کننده دارد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۸: ۲۴۳).

- طرح مسئله فلسطین برای جمهوری اسلامی یک امر تاکتیکی نیست بلکه یک امر بنیانی است و از اعتقاد اسلامی ناشی می‌شود (مصفا، ۱۳۸۵: ۱۷). وظیفه ما این است که این کشور اسلامی را از سلطه قدرت غاصب و پشتیبان‌های بین‌المللی‌اش در بیاوریم و بدست مردم فلسطین بسپاریم.

اهمیت موضوع فلسطین در ابعاد مختلف جغرافیای سیاسی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی قابل احصا است:

- در مورد بعد امنیتی باید به این نکته اشاره کرد که متأسفانه اسرائیل تهدید عمده منطقه محسوب می‌شود و این رژیم تاکنون در جنگ‌افروزی مقام اول منطقه را داشته است و از این نظر پرداختن به مسئله فلسطین نوعی پرداختن به امنیت منطقه‌ای محسوب می‌شود. به این معنی که باید بدانیم اگر در منطقه ناامنی پیش آید، این ناامنی مرز نمی‌شناسد و تمام منطقه را دربر می‌گیرد (سجادپور، ۱۳۸۰: ۱۱).

- از نظر حقوق بشر اگر بخواهیم نگاه انسان‌دوستانه به موضوع فلسطین داشته باشیم، باید به این مسئله اشاره شود که بزرگ‌ترین بخش آوارگان و قدیمی‌ترین

آوارگان جهان، فلسطینی‌ها هستند. از نظر اقتصادی باید در نظر داشته باشیم که اسرائیل سعی کرده است اقتصاد کشورهای اسلامی را تضعیف کند و شرکت‌های اسرائیلی از جمله شرکت‌های نفتی و گازی و دلال‌های اسلحه بطور پنهانی در جهت استثمار کشورهای اسلامی در تلاشند (کوبالکوا، ۱۳۹۲: ۲۲۵).

از بعد سیاسی نیز به این جهت است که کشورهای خارج از منطقه هیچگاه دموکراسی را در منطقه ما تحمل نکردند و رژیم صهیونیستی هم پایگاهی برای سیاست‌های اقتصادی آمریکا و اجرای سیاست‌های این کشور در منطقه بوده است. رژیم صهیونیستی سرزمین فلسطینی‌ها را اشغال کرده است و در حالی که باید یهودیان و مسلمانان کنار هم زندگی کنند، اسرائیل با یهودی‌سازی خط افراطی را دنبال کرده است که بر کل مناسبات مسلمان‌ها و یهودیان اثر گذاشته است. به همین جهت و بدلائیل سیاسی، اقتصادی و جغرافیایی و فرهنگی که ذکر شد فلسطین در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران جایگاه راهبردی دارد (بابایی، ۱۳۹۰: ۳۶۰). هدف پژوهش حاضر به بررسی و تبیین آینده پژوهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین خواهد پرداخت و آینده را در غالب وضعیت‌های ممکن، محتمل و مطلوب بیان خواهد کرد.

پیشینه پژوهش

در مورد تاثیر انقلاب و جنگ بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی و بر ساخته شدن اصول و اهداف و راز ماندگاری آنها، کتاب فارسی و مقالات معدودی یافت می‌شود که بصورت تبیینی اثرات انقلاب و جنگ بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی و راز ماندگاری آنها پرداخته باشد ولی می‌توان منابع مرتبط با این موضوع را در دو دسته اصلی قرار داد: دسته اول منابعی که مستقیماً به تأثیر انقلاب و جنگ پرداخته و دسته‌ای که بصورت پراکنده و درهم به این موضوعات پرداخته‌اند.

از منابع گروه اول می‌توان به فصل‌های ششم و هفتم کتاب «سیاست خارجی جمهوری اسلامی» نوشته سیدجلال دهقانی فیروزآبادی اشاره کرد؛ ایشان در این کتاب از چارچوب مفهومی جیمز روزنا برای ارزیابی و تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بهره گرفته شده است. هدف نویسنده در این کتاب ارائه یک نظریه تلفیقی نیست بلکه ارائه چارچوبی مفهومی است که به لحاظ روشی و منطقی امکان توضیح متغیرها را در سطوح

مختلف داشته باشد (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۹: ۷۳). در کتاب دیگر از این نویسنده با عنوان «چارچوبی مفهومی برای ارزیابی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» سعی شده سیاست خارجی منظم، هدفمند، توسعه‌گرا و منافع‌محوری، داشتن ساختاری منسجم و نهادینه و قابل ارزیابی از طریق معیارها و ملاک‌های مشخص را تبیین نماید که بصورتی پراکنده به انقلاب و جنگ هم نظری افکنده است (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۷: ۶۴).

همچنین کتابی با عنوان «چارچوبی تحلیلی برای بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» نوشته روح‌الله رمضانی با ترجمه علیرضا طیب، نشر نی منتشر کرده است. این کتاب شامل مجموعه‌ای از مقالات و نوشته‌های وی است که پیش از این سه عنوان از آنها در ماهنامه اطلاعات سیاسی-اقتصادی و فصلنامه سیاست خارجی منتشر شده است. اصلی‌ترین دیدگاه وی در مورد سیاست خارجی ایران: کار بست رویکرد «سه وجهی تعاملی» (اوضاع داخلی، نظام بین‌المللی و سیاست خارجی) برای مطالعه سیاست خارجی بطور کلی و سیاست خارجی ایران بطور خاص نیازمند افزودن قید پویا به آن بوده است. از همین‌رو رویکرد خود را «تعامل سه‌جانبه پویا» نامیده است. این رویکرد هم واحد و سیستم را در خود ملحوظ دارد. بی‌گمان نظریه نسخه بدل واقعیت نیست ولی از آن سو کاملاً هم از واقعیت مستقل نیست. بدین ترتیب قید «پویا» در عبارت سه‌جانبه اهمیت رابطه میان نظریه و واقعیت را در رویکرد وی نشان می‌دهد (رمضانی، ۱۳۹۲: ۱۷). در این کتاب نیز در فصل دوم و سوم بصورتی پراکنده و گذرا به مقوله جنگ و انقلاب در سیاست خارجی پرداخته است.

از دیگر مسائل مورد توجه رمضانی، تداوم و تغییر در سیاست خارجی است، وی تأکید دارد که بررسی پیوستگی و تغییر در الگوی مؤلفه‌های سیاست خارجی باید بسیار مورد توجه پژوهشگران باشد. وی تصریح می‌کند: «یکی از کارهای مفیدی که تحلیل‌گران سیاست خارجی جوامع در حال توسعه می‌توانند انجام دهند بررسی استمرار و دگرگونی با هدف مشخص ساختن ویژگی‌های مشهود سیاست خارجی کشورهای در حال توسعه است» (رمضانی، ۱۳۹۲: ۴۷).

در مورد دسته دوم منابع بسیار متعدد و متنوع هستند که در اینجا به چند مورد اشاره می‌شود. از جمله مهدی جاودانی مقدم در مقاله «ژئوپلیتیک نوین تشیع در خاورمیانه و

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» به ارزیابی تحلیلی چگونگی شکل‌گیری، هویت‌یابی و سیاسی شدن پروسه یا پروژه ژئوپلیتیک نوین تشیع در خاورمیانه در قالب دو گفتار ژئوپلیتیک سلطه و ژئوپلیتیک مقاومت پرداخته و بایسته‌های سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در این زمینه را مورد بررسی قرار داده است (جاودانی مقدم، ۱۳۹۱: ۳۶).

کتاب «بررسی متون سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» به اهتمام محمود یزدان‌فام، بیان می‌کند که رویکردهای مهم تحلیل سیاست خارجی، در ابتدا تحت تاثیر جریان واقع‌گرایی بودند. با بروز انقلاب در علوم رفتاری، سه دیدگاه خاص در حوزه تحلیل سیاست خارجی بوجود آمد که از آنها با عنوان فرایند تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، سیاست خارجی مقایسه‌ای و محیط روانی، سیاست خارجی یاد می‌شود. با پیدایش و گسترش دیدگاه پسااثبات‌گرایی در علوم اجتماعی و بویژه در روابط بین‌الملل در حوزه تحلیل سیاست خارجی کشورها، سه رویکرد جدید یعنی رویکردهای نهادمحور، رویکردهای جامعه‌شناسانه و رویکردهای فرهنگ و هویت‌محور بوجود آمدند که اصول و محورهای هر کدام از آنها به اختصار تشریح شده است. در نهایت، تلاش شده امکان و چگونگی برقراری پیوند بین این رویکردها مورد ارزیابی قرار گیرد (یزدان‌فام، ۱۳۹۲: ۲۴).

نوآوری این پژوهش این است که بصورتی جامع و مستقل اثرات انقلاب و جنگ بر سیاست خارجی ج.ا.ایران و راز ماندگاری آنها را مورد واکاوی قرار دهد که چگونه بر ساخته‌های انقلاب در قالب اصول و اهداف سیاست خارجی بازنمایی می‌شود و این اصول و اهداف در طول جنگ ثابت می‌یابند و تا امروز از مظاهر بنیادین سیاست خارجی جمهوری اسلامی و استقلال آن محسوب می‌شوند.

در ادامه آخرین مقاله‌ها در این حوزه ارایه شده است.

منفرد و طباطبایی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان رژیم حقوقی قابل اعمال بر سیاست کشتار هدفمند اسرائیل در سرزمین فلسطین دریافتند که با عنایت به ادله حقوقی، رویارویی اسرائیل با نوار غزه، بنا به دولت بودن فلسطین و شروع محاصره دریایی غزه بعنوان نوعی اقدام تجاوزکارانه، یک مخاصمه مسلحانه بین‌المللی است. در نتیجه باید حقوق بین‌الملل

بر کشتار هدفمند اسرائیل در این منطقه اعمال شود و نسبت به سایر قلمروهای اشغالی و در زمان صلح نیز صورت گیرد.

اسفندیاری مهنی و سایبانی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان سیاست کیفری بین‌الملل در خصوص کوچ اجباری دریافتند که کوچاندن اجباری افراد از موطن خود در نظام بین‌المللی از جمله رفتارهایی است که حقوق بشر را نقض می‌کند و در اعلامیه حقوق بشر سازمان ملل متحد، در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی محکوم شده و از موارد جنایت علیه بشریت محسوب می‌شود.

قاسمی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان ترامپ، طرح معامله قرن و چالش‌های فراروی جهان اسلام دریافت که در صورت اجرایی شدن معامله قرن، مهمترین پیامد آن حذف ناعادلانه و به حاشیه راندن حق سرزمینی فلسطینی‌ها و از بین بردن گروه‌های مقاومت در نوار غزه و داخل فلسطین و خارج از آن و نیز تبدیل رژیم صهیونیستی به ژاندارم منطقه خواهد بود. علاوه بر این تحت پیگرد قرار دادن جریان‌های اسلام سیاسی و تلاش برای فتنه‌افکنی و به راه انداختن جنگ‌های طایفه‌ای و نژادی در منطقه و غارت سرمایه‌های مادی و معنوی کشورهای منطقه به نفع آمریکا و صهیونیست‌ها از دیگر آثار اجرایی شدن این طرح است. لذا با توجه به پیامدها و آثار مخرب این طرح آمریکایی، یگانه سلاح فلسطینی‌ها و جهان اسلام برای ناکامی و ابطال این چالش فراروی جهان اسلام، راهبرد مقاومت منشعب از بیداری اسلامی با محوریت انقلاب اسلامی ایران است.

جودکی و فلاحی سیف‌الدین (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان تشریح محورهای منازعه بین فلسطین و اسرائیل دریافتند که اشغال بیت‌المقدس، مسئله آوارگان فلسطینی، بحران منابع آبی و مرزهای طرفین؛ عمده مشکلات و مسائل حل نشده برای تفاهم میان فلسطین و رژیم اسرائیل هستند. جزائی، اکبری و شهریاری در پژوهشی با عنوان تاثیر هویت مکانی بر سکنه سرزمین‌های اشغالی فلسطین؛ عینیت تبلور یافته در تخریب عامدانه «خانه» توسط دیگری دریافتند که مکان جغرافیایی (سرزمین) در سطح کلان و خانه در سطح خرد، دارای نقش و جایگاه ویژه‌ای در بازتولید هویت ملی برای اسکنه سرزمین‌های اشغالی هستند.

مراحل انجام پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و از منظر زمان آینده‌گرا است و از نظر تجزیه و تحلیل داده‌ها از نوع کیفی می‌باشد. بنابراین تفحص و تحقیق بجای فرضیه بر اساس سؤال صورت می‌گیرد. سؤال‌های پژوهش به شرح زیر می‌باشد:

الف- سناریوی ممکن، محتمل و مطلوب در آینده سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین کدام است؟

ب- چشم‌انداز سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین چیست؟ روش‌های گردآوری اطلاعات اولیه در مرحله خواندن بصورت کتابخانه‌ای است که در این روش گردآوری اطلاعات با استفاده از اینترنت، اسناد و مدارک، کتاب‌ها، پایانه‌ها، مقالات و مجلات انجام شده است که در این مورد اطلاعات از مرکز مطالعات فلسطین در تهران دریافت شده است که حاوی مقالات متعدد و مصاحبه‌های ویژه است. همچنین از کتابخانه وزارت امور خارجه، کتابخانه ملی، کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی علامه طباطبائی و کتابخانه دانشگاه تهران استفاده شده است.

اساس کار و تأکید اصلی بر مرحله مصاحبه عمیق با ۲۱ نفر از خبرگان متخصص در حوزه‌های علوم سیاسی، مدیریت و آینده‌پژوهی، تاریخ و کارکنان و متصدیان سفارت فلسطین در تهران و برگزاری پنل‌های تخصصی است.

در روش مصاحبه نمی‌توان از قبل مشخص کرد چه تعداد از افراد باید در مطالعه انتخاب شوند تا پدیده مورد علاقه در مطالعه کیفی به طور کامل شناسایی شود. اطلاعات تا زمانی ادامه می‌یابد که به نقطه اشباع برسیم. در این پژوهش برای انتخاب نمونه از روش گلوله برفی استفاده شده است، این روش به صورت هدفمند و راهبردی بوده و خبرگان بر اساس اهداف خاص پژوهش و راهبردهای حل مسئله انتخاب شدند (بالتار و برون، ۲۰۱۸: ۱۱). در این روش ابتدا با افراد خبره در حوزه خاص مصاحبه و از آنها خواسته شد که سایر افراد متخصص در این حوزه را معرفی کنند. یعنی بجز نفرات اولیه که مستقیماً توسط پژوهشگر انتخاب شدند، سایر خبرگان علاوه بر معیارهای خبرگی توسط سایر خبرگان نیز انتخاب می‌شوند. بر این اساس با ۲۱ نفر از نخبگان بر اساس جدول ۱ مصاحبه صورت گرفت:

جدول ۱- خبرگان مصاحبه

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	رشته تحصیلی	پیشینه اجرایی
۱	محمد رضا رثوف شیبانی	دکتری	علوم سیاسی	معاون امور عربی و آفریقایی وزارت امور خارجه سفیر مشاور وزیر امور خارجه معاون عربی آفریقایی وزارت امور خارجه سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در سوریه
۲	حسین شیخ الاسلام	کارشناسی	کامپیوتر	معاون سیاسی اسبق وزیر امور خارجه نماینده دوره هفتم مجلس شورای اسلامی سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران در سوریه معاون امور بین الملل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی مشاور بین الملل رئیس مجلس شورای اسلامی (دکتر علی لاریجانی)
۳	حمیدرضا دهقانی پوده	دکتری دانشگاه اسلامی لبنان	حقوق	کارشناس ارشد امور فلسطین وزارت امور خارجه سفیر اسبق جمهوری اسلامی ایران در سازمان کنفرانس اسلامی (OIC) دستیار ارشد وزیر و مدیرکل خاورمیانه و شمال آفریقا وزارت امور خارجه
۴	محمد ایرانی	کارشناسی ارشد دانشجوی دکتری	علوم سیاسی روابط بین الملل	دستیار وزیر خارجه و مدیرکل غرب آسیا (خاورمیانه) و شمال آفریقای وزارت خارجه سفیر سابق ایران در اردن و لبنان سفیر جدید ایران در کویت
۵	مجتبی رحمان دوست	دکتری	ادبیات عرب	نماینده دوره نهم مجلس شورای اسلامی مدیر سابق مرکز آفرینش های ادبی حوزه هنری معاونت سابق فرهنگی و هنری بنیاد مستضعفان و جانبازان مدرس دانشگاه تهران یکی از اعضای فرهنگستان هنر دبیرکل جمعیت دفاع از ملت فلسطین مدیرعامل «مجمع خیرین کشور»
۶	محمدصادق فضلی	کارشناسی ارشد	روابط بین الملل	رئیس اسبق دبیرخانه شورای عالی خلیج فارس کاردار سابق ایران در لبنان سرپرست اداره امور لبنان در وزارت امور خارجه

ادامه جدول ۱- خبرگان مصاحبه

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	رشته تحصیلی	پیشینه اجرایی
۷	صلاح‌الدین الزواوی	کارشناسی دانشگاه دمشق	زبان و ادبیات عرب	سفیر فلسطین در کنیا در سال‌های ۱۹۷۷ تا ۱۹۷۹ سفیر فلسطین در ایران از سال ۱۹۸۰ (۱۳۶۱) مقدم السفرا
۸	علیرضا سلطان شاهی	کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد تهران مرکز	علوم سیاسی	مسئول سابق مرکز مطالعات فلسطین ریاست جمهوری رئیس مرکز مطالعات فلسطین دبیر کمیته سابق حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین در نهاد ریاست جمهوری مدیر مسئول جمعیت غیردولتی حامیان آزادی قدس شریف
۹	حجت‌الاسلام والمسلمین سید احمد موسوی	کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی	اقتصاد	معاون حقوقی و پارلمانی رئیس جمهوری سفیر ویژه ایران در سوریه عضو دفتر مشاورت امور بین‌الملل مقام معظم رهبری نماینده دوره سوم، چهارم و هفتم مجلس شورای اسلامی عضو هیئت رئیسه مجلس عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجه عضو کمیسیون امور حقوقی و قضایی مشاور رئیس جمهور رئیس کمیته حمایت از انقلاب مردم فلسطین
۱۰	حشمت‌الله قنبری همدانی	دکتری	تاریخ اسلام	عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و تحقیقات معاون سابق فرهنگی اجتماعی بنیاد مستضعفان مشاور امور اقتصادی رئیس کمیته امداد امام خمینی (رض)
۱۱	حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدحسن اختری	دانشگاه امام موسی صدر در لبنان	خارج فقه و اصول	مسئول سازمان عقیدتی سیاسی نیروی دریایی امام جمعه سمنان معاون پارلمانی وزارت جهاد سازندگی مدیر رادیو عربی صدای جمهوری اسلامی ایران سفیر ایران در سوریه (۱۲ سال) معاون امور بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری دبیر کل مجمع جهانی اهل بیت (ع) مشاور ویژه رئیس جمهور در امور فلسطین

ادامه جدول ۱- خبرگان مصاحبه

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	رشته تحصیلی	پیشینه اجرایی
۱۲	محمدعلی مهتدی	دکتری	علوم سیاسی	دیپلمات برجسته وزارت امور خارجه تحلیلگر موضوع فلسطین و غرب آسیا (خاورمیانه) استاد دانشگاه
۱۳	حجت‌الاسلام والمسلمین سید عبدالواحد موسوی لاری	تحصیلات حوزوی	خارج فقه و اصول	سیاست‌مدار ایرانی و عضو شاخص مجمع روحانیون مبارز نماینده مردم لار در دوره اول مجلس شورای اسلامی نماینده مردم تهران در دور سوم مجلس شورای اسلامی عضو شورای سردبیری روزنامه سلام مشاور و رئیس کتابخانه ملی تدریس در حوزه علمیه قم معاونت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی معاون محمد خاتمی در امور حقوقی و مجلس وزیر کشور در دولت دوم سید محمد خاتمی
۱۴	سید حسین مرعشی	کارشناسی دانشگاه تهران	اقتصاد	رئیس جهاد سازندگی استان کرمان معاون سیاسی استاندار کرمان استاندار کرمان رئیس دفتر رئیس جمهور (دولت پنجم و ششم) نماینده مردم کرمان در مجلس پنجم نماینده مردم کرمان در مجلس ششم معاون رئیس جمهور (سید محمد خاتمی) رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
۱۵	حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمدعلی رحمانی	تحصیلات حوزوی	خارج فقه و اصول	مسئول بسیج مستضعفین (دوران دفاع مقدس) مسئول ستاد جذب و هدایت کمک‌های مردمی به جبهه‌ها (دوران دفاع مقدس) نماینده ولی فقیه و رئیس سازمان عقیدتی سیاسی نیروی انتظامی عضو دفتر امام خمینی (رض) نماینده امام خمینی (رض) در قوچان عضو مؤسس و ارشد مجمع روحانیون مبارز

ادامه جدول ۱- خبرگان مصاحبه

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	رشته تحصیلی	پیشینه اجرایی
۱۶	مجتبی فردوسی‌پور	کارشناسی ارشد	روابط بین‌الملل	رئیس اداره اول غرب آسیا (خاورمیانه) و شمال آفریقای وزارت خارجه سفیر ایران در اردن کارشناس ارشد مطالعات منطقه‌ای وزارت امور خارجه
۱۷	سید صلاح فحص	دکتری	مکانیک	نماینده جنبش أمل لبنان در ایران
۱۸	هادی محمدی	کارشناسی ارشد	مطالعات منطقه‌ای	کارشناس ارشد مسائل غرب آسیا مشاور سرلشکر پاسدار دکتر سید رحیم صفوی (مشاور نظامی فرمانده معظم کل قوا)
۱۹	سردار سرتیپ پاسدار محمد اسماعیل کوثری	دکتری دانشگاه امام حسین	دفاع و امنیت	جانشین فرمانده قرارگاه ثارالله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نماینده تهران ادوار هشتم و نهم مجلس شورای اسلامی عضو جبهه پایداری استاد دانشگاه فرمانده اسبق لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله (ص)
۲۰	محمد فتحعلی	دکتری	مدیریت راهبردی	سرپرست دفتر تحقیقات حوزه معاونت ارتباطات سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در پیشاور معاون اداره دوم مشترک‌المنافع دبیر دبیرخانه خزر سفیر جمهوری اسلامی ایران در ازبکستان مشاور وزیر امور خارجه عضو هسته مرکزی گزینش وزارت امور خارجه عضو شورای ستاد تأسیس و حمایت از کرسی‌های اسلام‌شناسی در دانشگاه‌های خارج از کشور عضو کمیته راهبردی آموزش وزارت امور خارجه دستیار ویژه وزیر در امور راهبردی سفیر جمهوری اسلامی ایران در لبنان
۲۱	سعدالله زارعی	کارشناسی ارشد	روابط بین‌الملل	استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی کارشناس مسائل بین‌المللی

محدوده پژوهش از دو بعد زمان و موضوع به این صورت است که داده‌های حاصل از مطالعات و مصاحبه‌ها در نیمه دوم سال ۱۳۹۷ و نیمه دوم سال ۱۳۹۸ جمع‌آوری، تجزیه، تحلیل و ارائه شده است. جامعه آماری نداریم ولی به جامعه خبرگان ذیل مراجعه خواهد شد: خبرگان متخصص در حوزه‌های علوم سیاسی، مدیریت و آینده‌پژوهی و تاریخ که به دلیل محدود بودن جامعه خبرگان، از نمونه‌گیری با روش گلوله برفی استناد می‌شود، مصاحبه‌ها تا مرحله اشباع استمرار یافته است. پس از مطالعه متون، مدل پژوهش اولیه طراحی شده و مبنای مصاحبه قرار گرفته است. پس از مصاحبه، برای اخذ گزاره‌های اصلی ناظر بر موضوع از متن مصاحبه‌ها، از روش تجزیه و تحلیل تم استفاده می‌شود. در نهایت مجموعه تم‌های حاصله به شکل‌دهی رویکردی ناب در جهت آینده‌پژوهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین شده است.

تم‌های نهایی پژوهش

به منظور سهولت در تجزیه و تحلیل داده‌ها و قواعد کدگذاری، کدهای اولیه از هر مصاحبه استخراج شد. ابتدا نکات کلیدی داده‌ها تحت عنوان گزاره و برای هر کدام از گزاره‌ها یک کد مجزا در نظر گرفته شد و با مقایسه کدها، کدهایی که به یک جنبه مشترک اشاره داشتند، بعنوان یک مفهوم بکار گرفته شد و در نهایت چند مفهوم در قالب تم‌های اصلی پژوهش در جدول زیر ارائه شد.

تم‌های نهایی

تم‌ها	ردیف
ضرورت توجه به اصول دموکراسی و جلب توجه نهادهای بین‌المللی حقوق بشر در مورد جنایات و خشونت‌های اسرائیل در برابر مردم فلسطین و لزوم مقابله با ظلم و ظالم و حمایت از مظلوم از دیدگاه اسلام	۱
در اولویت نگاه داشتن مسئله فلسطین و تاکید به آن در قانون اساسی و ضرورت حمایت از مقاومت ضد اسرائیلی از دیدگاه امام خمینی، وظیفه دینی ملی و از محورهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است.	۲
بی‌انگیزگی افکار عمومی در حمایت از فلسطین به دلیل عدم اعتماد به سیاست‌گزاران داخلی، اختلاف و تفرقه‌افکنی میان مسلمانان و نبود همگرایی در ظرفیت قدرت‌های بزرگ در موضوع فلسطین	۳

ادامه تم‌های نهایی

ردیف	تم‌ها
۴	امکان سازش با به رسمیت شناختن دولت فلسطین در کنار لزوم وحدت و بیداری اسلامی
۵	حمایت از فلسطین یک پروژه ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام هماهنگی ایجاد شود و کلیه مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه به این ارکان کمک نمایند.
۶	حمایت از جبهه مقاومت، متحدسازی و همسویی اهداف گروه‌های مقاومت در مقابل سلطه‌گری اسرائیل و ایجاد روابط عمیق با کشورهای با سیاست‌های ضد اسرائیلی
۷	ایجاد یک گفتمان متناسب با قوانین بین‌المللی در مورد مسأله فلسطین مبنی بر برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل همه‌پرسی و حق تعیین سرنوشت
۸	پر رنگ نمودن نقاط ضعف، شکستن وجه شکست‌ناپذیری، نمایان نمودن ذات رژیم صهیونیست و به رسمیت نشناختن آنها
۹	بازگرداندن حقوق از دست رفته فلسطینیان و تسلط بر سرزمین خودشان
۱۰	هدف اصلی رژیم صهیونیستی تسلط و سیطره بر غرب آسیا (خاورمیانه)، منابع مالی، اقتصادی و جایگاه استراتژیک آن است.

پاسخ به سوالات پژوهش بر اساس تم‌های استخراج شده

در این پژوهش، تاکید بر آینده‌پژوهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین بود. بر این اساس با توجه به تحلیل داده‌های انجام شده به سوالات پژوهش پاسخ داده می‌شود:

الف- چگونه می‌توان برای وضعیت ممکن در آینده سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین سناریوپردازی نمود؟

- حمایت از جبهه مقاومت، متحدسازی و همسویی اهداف گروه‌های مقاومت در مقابل سلطه‌گری اسرائیل و ایجاد روابط عمیق با کشورهای با سیاست‌های ضد اسرائیلی؛
- هدف اصلی رژیم صهیونیستی تسلط و سیطره بر غرب آسیا (خاورمیانه)، منابع مالی، اقتصادی و جایگاه استراتژیک آن؛
- حمایت از فلسطین یک پروژه ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام باید هماهنگی ایجاد شود و کلیه مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه باید به این ارکان کمک نمایند.

ب- چگونه می‌توان برای وضعیت محتمل در آینده سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین سناریوپردازی نمود؟

- ضرورت توجه به اصول دموکراسی و جلب توجه نهادهای بین‌المللی حقوق بشر در مورد جنایات و خشونت‌های اسرائیل در برابر مردم فلسطین و لزوم مقابله با ظلم و ظالم و حمایت از مظلوم از دیدگاه اسلام؛
- بی‌انگیزگی افکار عمومی در حمایت از فلسطین به دلیل عدم اعتماد به سیاست‌گزاران داخلی، اختلاف و تفرقه‌افکنی میان مسلمانان و نبود همگرایی در ظرفیت قدرت‌های بزرگ در موضوع فلسطین؛
- امکان سازش با به رسمیت شناختن دولت فلسطین در کنار لزوم وحدت و بیداری اسلامی.

پ- چگونه می‌توان برای وضعیت مطلوب در آینده سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین سناریوپردازی نمود؟

- در اولویت نگاه داشتن مسئله فلسطین و تاکید به آن در قانون اساسی و ضرورت حمایت از مقاومت ضد اسرائیلی از دیدگاه امام خمینی، وظیفه دینی ملی و از محورهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است؛
- ایجاد یک گفتمان متناسب با قوانین بین‌المللی در مورد مسأله فلسطین مبنی بر برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل همه‌پرسی و حق تعیین سرنوشت؛
- پررنگ نمودن نقاط ضعف، شکستن وجه شکست‌ناپذیری، نمایان نمودن ذات رژیم صهیونیست و به رسمیت نشناختن آنها؛
- بازگرداندن حقوق از دست رفته فلسطینیان و تسلط بر سرزمین خودشان.

ت- چشم‌انداز سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین چیست؟

- در اولویت نگاه داشتن مسئله فلسطین و تاکید به آن در قانون اساسی و ضرورت حمایت از مقاومت ضد اسرائیلی از دیدگاه امام خمینی، وظیفه دینی ملی و از محورهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است.
- حمایت از جبهه مقاومت، متحدسازی و همسویی اهداف گروه‌های مقاومت در مقابل سلطه‌گری اسرائیل و ایجاد روابط عمیق با کشورهایی با سیاست‌های ضد اسرائیلی؛

- ضرورت توجه به اصول دموکراسی و جلب توجه نهادهای بین‌المللی حقوق بشر در مورد جنایات و خشونت‌های اسرائیل در برابر مردم فلسطین و لزوم مقابله با ظلم و ظالم و حمایت از مظلوم از دیدگاه اسلام؛
- بازگرداندن حقوق از دست رفته فلسطینیان و تسلط بر سرزمین خودشان؛
- پررنگ نمودن نقاط ضعف، شکستن وجه شکست‌ناپذیری، نمایان نمودن ذات رژیم صهیونیست و به رسمیت نشناختن آنها.

سناریوهای موضوع فلسطین

الف- سناریو ممکن: خنده شیطان

در سناریوی ممکن، وضعیت برای فلسطین ادامه شرایط فعلی خواهد بود. تشکیل دولت واحد صهیونیستی به مرکزیت قدس که منجر به حذف تدریجی و قطعی اکثریت حقوق فلسطینیان خواهد شد. از آن جمله:

- الحاق همه سرزمین‌های اشغالی به رژیم صهیونیستی؛
- اخراج فلسطینیان از قدس؛
- به رسمیت شناخته شدن اسرائیل توسط کشورهای عربی.

سناریوهای ممکن در وضعیت ادامه شرایط فعلی موضوع فلسطین برای جمهوری اسلامی رویکرد حمایت از جریان‌های مقاومتی، تقویت آنها، ایجاد جریان‌های مقاومتی اصیل از جمله حزب‌الله لبنان و حماس، متحدسازی جبهه جریان‌های فلسطینی طرف‌دار مقاومت، بازگشت حقوق فلسطینی‌ها و همچنین متحدسازی و ایجاد روابط صمیمی و عمیق با کشورهای منطقه که دارای رویکرد مقاومتی و ضداسرائیلی‌اند و به‌نوعی همگرایی با دیگر بازیگران از جمله سوریه و گروه‌های تأثیرگذار بر صحنه تحولات فلسطینی شده است.

اهم این چالش‌ها، جبهه‌بندی قدرت‌های بزرگ در برابر ایران و تلاش آنها در استمرار و تشدید فشارهای سیاسی به هم‌پیمانان ایران از جمله سوریه بعنوان عقبه استراتژیک ما در منطقه و ایجاد شکاف در میان جبهه مقاومت به‌منظور تنگ‌تر کردن عرصه امنیتی و سیاسی علیه کشورمان می‌باشد. دشمنان از همین رهگذر سو استفاده کرده و به بهانه‌های مختلف از جمله ارتباط ایران با گروه‌های فلسطینی و حمایت از مقاومت علیه رژیم صهیونیستی،

آن را با تهدید امنیت اسرائیل توسط ایران ارتباط می‌دهند که مستمسک خطرناکی برای اقدامات امنیتی و نظامی علیه کشورمان می‌باشد و باید برای آن چاره‌اندیشی نمود. بنظر می‌رسد ایالات متحده آمریکا با استفاده از عربستان سعودی بعنوان ثروتمندترین کشور عرب که نفوذ چشمگیری بواسطه درآمدهای نفتی‌اش در برخی کشورهای منطقه‌ای دارد. در یک استراتژی همسو با رژیم صهیونیستی و آمریکا تلاش می‌کنند تا مسئله فلسطین، دیگر بعنوان مسئله اول غرب آسیا (خاورمیانه) و جهان اسلام مطرح نباشد تا بتوانند بجای آن، ایران را بعنوان مسئله اول غرب آسیا (خاورمیانه) معرفی کنند و در تحقق این هدف به هر نحوی که شده حتی به قیمت از دست دادن قدس، می‌خواهند مسئله فلسطین را حل کنند یا دست کم آن را به یک مسئله حاشیه‌ای تبدیل نمایند. لذا جمهوری اسلامی ایران باید با استفاده از ظرفیت‌های خود بویژه در منطقه، از تحقق چنین سناریویی جلوگیری نماید.

از دیگر سناریوهای ممکن فعال‌نمودن گفتگو بین کشورهای اسلامی مبتنی بر برنامه‌های روشن و دقیق با پیشنهاد حل اختلافات موجود، همچنین ایجاد یک کمیته از برجسته‌ترین رؤسای کشورهای اسلامی مهم مفید خواهد بود. البته به شرطی که این کمیته بیشتر از ۱۰ رئیس نداشته باشد و موضوعات و عوامل، بین این کشورها و مشکلات اختلافات موجود بین آنها از قبیل مشکلات عقیدتی، سیاسی و مرزی و ... بررسی شود و عوامل مناسب برای تصویب و اجرا در سطح همه کشورهای جهان اسلام در دستور کار بر روی میز گفتگو قرار گیرد.

علاوه بر این، تشکیل یک کمیته علمایی شامل نخبگانی از (ازهر، شریف، حرمین شریفین، قم مقدس، نجف اشرف) که برنامه کاری آن شامل درمان مشکلات مذهبی بین مسلمانان و صدور بیانیه‌های مشترک برای اتحاد جهان اسلام باشد نیز مفید خواهد بود. آنچه در مورد بالا اشاره شد نه فقط حمایت از مسئله فلسطین را تأمین می‌کند بلکه راه حل ریشه برای همه مشکلات جهان اسلام و کشورهای برادر آن می‌باشد و در نهایت ایجاد جریان‌های مقاومتی اصیل از جمله حزب الله لبنان و حماس در فلسطین اشغالی و کشورهای اسلامی خواهد بود.

یکی از سناریوهای ممکن در موضوع فلسطین که سیاست خارجی ایران نیز درگیر آن خواهد شد اتحاد بین امریکا، رژیم صهیونیستی و عربستان سعودی است. آنها در مرحله بعد، محاصره نوار غزه را برداشته و کرانه باختری و سازمان‌های بین‌المللی را برای سرمایه‌گذاری و کار در نوار غزه تشویق می‌کنند تا وضعیت انسانی و اقتصادی این منطقه بهتر شود. در ادامه از سایر کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس و برخی کشورهای اسلامی می‌خواهند به این اتحاد بپیوندند. طوری وانمود خواهند کرد که می‌خواهند قضیه فلسطین را حل کنند و سعی کنند مردم نوار غزه و بویژه جوانان را با خود همراه کنند. سپس با پیشنهاد مالی و سیاسی از کشورها می‌خواهند از این فعالیت‌ها حمایت کنند. طراحی کنفرانس‌ها، نشست‌های مختلف، استفاده از شخصیت‌های سیاسی عرب و سازمان‌های بین‌المللی و حمایت مستقیم و غیرمستقیم آنها از طرح‌های منتهی به صلح، خواسته رژیم صهیونیستی در این راستا است تا دولت و مردم فلسطین را وارد یک طرح تحمیلی صلح نمایند که خواسته رژیم صهیونیستی است. در این صورت، جمهوری اسلامی ایران با چالش عمده‌ای در حمایت از فلسطین روبه‌رو خواهد شد. بنابراین مقابله با این موارد از جمله سناریوهای ممکن خواهد بود.

تلاش ایران در بازگرداندن سوریه به جبهه مقاومت، افزودن عراق (بویژه جریان‌های مردمی) به جبهه مقاومت، شکست‌های سیاسی ترامپ، ایجاد آشوب و ناآرامی در جبهه داخلی فلسطین اشغالی، رشد مجدد جریان‌های مقاومتی با افزودن به بدنه جریان‌های مقاومتی، همه از موارد ممکن برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی خواهد بود.

از سوی دیگر هدف اصلی غارتگران تسلط و سیطره بر منابع مالی و اقتصادی و جایگاه استراتژیک این منطقه است. یکی دیگر از مبانی این است که اگر ما به جریان‌های مقاومتی کمک نکنیم، در واقع خودمان با خطر مواجه می‌شویم. اگر دولت‌های اطراف فلسطین کوتاهی نکرده بودند شاهد اشغال جولان، صحرای سینا و لبنان نبودیم. وضعیتی که دولت اسرائیل پایگاه مرکز نظامی و یک مرکز استراتژیک را در عراق بمباران کند، بنابراین اگر امروز جمهوری اسلامی ایران همراهی نکند در آینده با پیروزی‌های دیگری از سوی پایگاه اسرائیل مواجه خواهیم بود.

در بیرون از مرزها هم مسائلی داریم، در آمریکا کسی روی کار آمده است که با تندروترین افراد اسرائیل همخوانی دارد. در گذشته برخی از رهبران و جامعه آمریکا مانع پیشروی آنها می‌شدند. اکنون در اسرائیل تندروترین سیاست‌گذاران حاکم هستند و در آمریکا هم پدرخوانده این نوزاد نامشروع حاکم است. به دلیل ویژگی خاصی که ترامپ دارد به یک‌باره سه تصمیم گرفت: قدس دو شهر نیست یک شهر یکپارچه است. دوم اینکه این شهر یکپارچه پایتخت اسرائیل است. سوم اینکه سفارتخانه آمریکا را به اسرائیل منتقل کرد و این سه موضوع برخلاف قطعنامه‌ها و نظام‌های بین‌المللی بود.

بنابراین از سناریوهای ممکن در موضوع فلسطین برای جمهوری اسلامی، جلوگیری از وقوع و یا مانع ایجاد کردن برای اعمال چنین سیاست‌گذاری‌ها خواهد بود که همان‌طور که پیش‌تر گفته شد با اتحاد کشورهای اسلامی دیگر محقق خواهد شد. در داخل نیز از جمله سناریوهای ممکن همکاری تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی و تمامی مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی لازم است تا این مهم محقق گردد. حمایت از فلسطین یک پروژه ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام هماهنگی ایجاد شود و تمامی مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه به این ارکان کمک نمایند.

ب- سناریو محتمل: استخوان لایه زخم

در سناریوی محتمل؛ وضعیت برای فلسطین، تشکیل دو دولت فلسطین و اسرائیل با تکیه بر طرح‌های مجامع بین‌المللی خواهد بود. این سناریو رفتن بسوی تشکیل دو دولت از سیاست‌های دولت قبلی آمریکا و سیاست فعلی اتحادیه اروپا و مجامع بین‌المللی می‌باشد. سناریوی محتمل در وضعیت تشکیل دو دولت برای جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین، شکل‌گیری دو کشور مستقل فلسطینی و اسرائیلی است که مورد حمایت آمریکا تا قبل از حضور ترامپ در کاخ سفید و کشورهای غربی و برخی کشورهای اسلامی است. این سناریو که مبنای قرارداد اسلو نیز است، هر چند شرایط خاصی را برای تشکیل دولت فلسطینی قائل می‌شود اما در نهایت قائل به این است که بخاطر وجود اختلافات عمیق و ریشه‌ای و به‌منظور حفظ امنیت طرفین؛ بهترین ایده، جداسازی فلسطینیان و ساکنان یهودی فلسطین است. در اسرائیل این ایده مورد حمایت جریان اقلیت و در فلسطین تشکیلات

خودگردان پیگیر تحقق چنین ایده‌ای است. این همان رویکردی است که علی‌الظاهر جریان سازش یا ائتلاف موسوم به «جریان اعتدال عربی» در منطقه از جمله ترکیه و برخی کشورهای مسلمان شرق آسیا نیز از آن حمایت می‌کند.

سناریوهای ممکن در وضعیت ادامه شرایط فعلی موضوع فلسطین برای جمهوری اسلامی تأکید بر این چارچوب سیاستی است که ایران برای حمایت از فلسطین یک موضوع انسانی را دنبال می‌کند که محوریت آن حمایت از مظلوم است. در قرآن نیز در آیات متعدد به مظلومین گفته می‌شود: شما چرا در برابر ظالم ایستادگی نکرده‌اید که این اصل مقابله با ظالم، ولو به کنار رفتن یا باز کردن در برابر ظالمان است که سلطه را بپذیرند و اساس و نگرش عدم شرعیت، سلطه غیرمسلمان بر مسلمانان است.

در آفریقا و بسیاری از کشورهای غیراسلامی هم به واسطه نهضت‌های آزادی‌بخش، اساس نظام؛ حمایت از مظلومین است که یکی از محورهای اساسی سیاست خارجی آن کشورهاست. امروز فلسطینی‌ها احساس می‌کنند پشتیبان ندارند. نزدیک شدن به فلسطین می‌تواند این باور را تضعیف کند. هنر ما این است که مردم را به صحنه بیاوریم. اروپایی‌ها همیشه فکر می‌کردند که اسرائیلی‌ها مظلومند و فلسطین ظالم است. فلسطین تروریست است و این بخاطر قدرت تبلیغات صهیونیسم است. از بعد از ۲۰۰۸ اروپا فهمید اسرائیل ظالم است و کودک‌کش، خانه‌های مسکونی را بمباران و مردم بی‌پناه را تیرباران می‌کند. ضرورت جلب توجه سازمان‌های بین‌المللی توسط ایران به مسئله فلسطین، مظلومیت مردم فلسطین، ضرورت توجه قدرت‌ها و بازیگران مهم منطقه‌ای و بین‌المللی به مسئله صهیونیست، مقابله با سیاست‌های یهودی‌سازی، مقابله با سیاست‌های شهرک‌سازی، سیاست‌های غصب و اشغال صهیونیستی، جلب توجه جهانیان به جنایات جاری در این منطقه، یکجانبه‌گرایی غرب بویژه آمریکا در مسئله فلسطین به نفع اسرائیل، حذف سیاست‌های اعمال خشونت حداکثری اسرائیل علیه مردم بی‌پناه و بی‌دفاع فلسطین.

موضوع بعدی که باید در چارچوب‌های سیاست خارجی تأکید شود، محور عدالت خواهی است. از این زاویه که در دنیای امروز بسیاری از نهادهایی که به اشکال مختلف در چارچوب رایج در سازمان ملل و شورای امنیت و نهادهای مختلف که تعریف‌های دیگری دارند، تلاش می‌کنند به نوعی به موضوع انسانیت و عدالت خواهی

مردم فلسطین مطرح نشود. کشورهایی با محوریت نگاه اسلامی هم وجود نداشته باشند می توانند در محوریت قرار بگیرند.

از دیگر استراتژی‌های سناریوهای محتمل توجه به اصول ذیل است:

- اصل استکبارستیزی و استعمارستیزی؛
- اصول چندگانه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبین بر حمایت بی دریغ از مستضعفان و مسلمانان جهان؛
- حمایت از جنبش‌های آزادی‌بخش و ضدصهیونیستی؛
- تعهد برادرانه نسبت به همه ائتلاف‌ها و اتحاد ملل مسلمان و وحدت جهان اسلام؛
- دفاع از حقوق مسلمانان جهان، نفی هرگونه ستمگری؛
- نقش محوری ایران در ام‌القری جهان اسلام (اتحاد و توانمندسازی دنیای اسلام)؛
- اصل عدالت‌طلبی؛
- طرفداری از ملت‌ها و مقابله با ابرقدرت‌ها؛
- مخالفت با سلطه‌گری و سلطه‌پذیری؛
- ایجاد وحدت ملی در داخل؛
- تلاش برای ایجاد موضع واحدی نسبت به مسئله فلسطین و وجود رژیم صهیونیستی در منطقه؛
- ایجاد یک گفتمان متناسب با قوانین بین‌المللی در مورد مسئله فلسطین (طرح مقام معظم رهبری مبنی بر همه‌پرسی در فلسطین و حق تعیین سرنوشت)؛
- پرهیز از گفتمان نابودی اسرائیل که مورد سوء استفاده رژیم صهیونیستی و مظلوم‌نمایی در محافل غربی می‌شود؛
- اقدام دیپلماتیک در جهان اسلام برای ایجاد وحدت و نشان دادن خطر اسرائیل؛
- حفظ و تقویت محور مقاومت؛
- اقدام برای ایجاد یک نظم چندقطبی در سطح جهانی از طریق همکاری با روسیه، چین و اروپا؛
- برگزاری کنفرانس‌های حمایت از انقلاب مردم فلسطین و انتفاضه؛

- انجام اقدامات عملی و واقع‌گرایانه در کنار اقدامات دیگر تبلیغی، حقوقی، قانونی و بشر دوستانه؛
- تأکید بر قدس بعنوان محور وحدت بخش جهان اسلام و فلسطین بعنوان مهم‌ترین مسئله جهان اسلام؛
- تحکیم و پشتیبانی از دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران در مسئله فلسطین و تبیین درست و منطقی آن به افکار عمومی داخلی و خارجی؛
- تأکید بر مسئله فلسطین در همه تعاملات دو جانبه، چند جانبه و نشست‌های بین‌المللی و جهانی؛
- استفاده از همه ابزارهای مادی و معنوی، داخلی، منطقه‌ای و بین‌منطقه‌ای و جهانی در دفاع از فلسطین؛
- فعال‌سازی حمایت‌های مردمی خارجی در بخش‌های مختلف نظیر جمع‌آوری اعانه‌ها یا تظاهرات مردمی و فعالیت‌های مختلف دیگر در کشورهای عربی، اسلامی و غربی؛
- تفکیک یهود از صهیونیسم.

از سوی دیگر سیاست‌های غرب مبنی بر حمایت همه‌جانبه از اسرائیل، قدرت تهدیدآمیز مردم صهیونیسم، ضعف و عقب‌گرد اعراب، مسئله جبهه مقاومت در مقابل تهدیدات وارده، بی‌انگیزگی بخشی از جامعه ایران و دیگر کشورها نسبت به مسئله فلسطین، پرهزینه شدن اتخاذ موضع حمایتی از فلسطین در سطح جهانی، نفاق و دورویی در جبهه داخلی فلسطین، بی‌توجهی به جوانان و شیوع فساد در بین جوانان فلسطین پیرو فرسودگی رهبران قدیمی مقاومت فلسطین، القای نگاه مذهبی و طایفه‌ای به جبهه مقاومت، نبود وحدت امت عربی و اسلامی، عادی‌سازی و موضع نرم برخی کشورهای عربی در قبال رژیم صهیونیستی، چالش فقدان وحدت فکری و گفتمانی واحد حول مسئله فلسطین در بین کشورهای اسلامی، اقدامات گروه‌های تروریستی - تکفیری در سرزمین‌های اسلامی از جمله عراق و سوریه و یمن و تمرکز از فلسطین به بقیه کشورهای اسلامی از جمله نقاط ضعف و تهدیدات سیاست‌های حمایتی خواهند بود.

در داخل نیز از جمله سناریوهای محتمل همانطور که در مورد سناریوهای ممکن نیز بیان شد، همکاری تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی و تمامی

مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی لازم است تا این مهم محقق گردد. حمایت از فلسطین یک پروژه ملی است و باید بین تمامی ارکان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و فرهنگی نظام هماهنگی ایجاد شود و تمامی مراکز مطالعاتی و پژوهشی و دانشگاهی در این زمینه به این ارکان کمک نمایند.

پ- سناریوی مطلوب: بهار مردم سالاری

در سناریوی مطلوب، وضعیت برای فلسطین تشکیل تک دولت مبتنی بر همه پرسی در سرزمین فلسطین است که در ادامه طرح برگزاری همه پرسی ملی در سرزمین فلسطین بر اساس سناریوی مطلوب به تفضیل بیان می گردد.

مسئله فلسطین، رکنی اساسی در ارکان شکل گیری انقلاب اسلامی بوده است. سال ها قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره) و یاران ایشان در شکل دهی به نهضت اسلامی و به پیروزی رساندن آن، مسئله فلسطین و مقاومت مردم فلسطین را بعنوان یکی از محورهای اصلی نهضت انتخاب کردند. اما امروز شاید در نظام جمهوری اسلامی، برنامه مدونی وجود نداشته باشد، ولی برنامه عملیاتی در جمهوری اسلامی، تحقق این اهداف است منتها راهکارها متفاوت است.

فلسفه وجودی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران برگرفته از ارزش ها و اصول و ایدئولوژی اسلامی و انقلابی است خصوصا در موضوع فلسطین به هويت نظام سیاسی جدید در ایران بعد از انقلاب اسلامی برمی گردد. حمایت از مستضعفین و مبارزات حق طلبانه آنان، دفاع از حقوق و تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان جهان، مبارزه با استعمار و اسرائیل، حمایت از جنبش های آزادی بخش، حمایت از مستضعفین و ضدیت با صهیونیسم از جمله اصول سیاست خارجی ایران طبق قانون اساسی و قواعد هنجاری برگرفته از ایدئولوژی اسلامی- ایرانی است. از این رو گفتمان اسلام گرایی مبتنی بر زنجیره گفتمانی ارزش های اسلامی، مقاومت، انقلابی گری نقش تعیین کننده ای در سیاست خارجی ج.ا. ایران در موضوع فلسطین داشته و دارد و حمایت از فلسطین یکی از آرمان های بنیادین و اصلی نظام است.

در نهایت، سرزمین فلسطین بعنوان قبله گاه اول مسلمین دارای قداست و اهمیت معنوی و استراتژیکی است. در صورت ثبات و پیروزی رژیم صهیونیستی بعنوان نماد واقعی یهود

و هرگونه شکست فلسطینی‌ها در این نبرد، این شکست به نام اسلام ثبت خواهد شد. پس باید جلوی ثبات و قوام اسرائیل را گرفت.

سناریوی مطلوب برای جمهوری اسلامی ایران در مسئله فلسطین در آینده، اتکا به وعده الهی، مبارزه با نظام سلطه، پذیرش اراده مردم و مقاومت در مقابل ظلم و به بیان بهتر، جریان مقاومت است زیرا تداوم روند سازش در منطقه محکوم به شکست است و آرمان فلسطین محقق نخواهد شد. در روند سازش، فلسطین مسئله اول جهان اسلام نخواهد بود و در چنین الگویی در موضوع فلسطین، نگاه راهبردی وجود ندارد و پرونده و موضوع فلسطین و آرمان قدس، بخشی از تاکتیک جریان سازش و معامله بر سر فلسطین و به نوعی کارت بازی در جریان مذاکرات با غرب تبدیل خواهد شد.

علاوه بر تجربه تاریخی، آنچه روند سازش با رژیم صهیونیستی را محکوم به شکست می‌سازد، رویکرد معرفت‌شناسانه غربی‌هاست. از دیدگاه اسرائیل و آمریکا، سازش تنها بهانه‌ای برای تداوم از بین بردن دشمن به شیوه‌ای دیگر است. این معرفت‌شناسی نوعی خودبزرگ‌بینی، زورگویی، بی‌منطقی و عدم تعهد را به دنبال دارد. از همین رو است که اسرائیلی‌ها و آمریکایی‌ها همواره دوگانه سازش و ایجاد تعهد از یک سو و عهدشکنی و ایجاد جنگ را بعنوان دو چرخ پیش‌برنده اهداف خود در دستور کار قرار داده‌اند.

آغاز یک بیداری اسلامی دیگر در سرزمین‌های اسلامی و تحت فشار قرار گرفتن حکام وابسته و ادامه روند انتفاضه و توسعه درگیری‌ها به تمامی مناطق کرانه باختری و وحدت بیشتر تمامی گروه‌های فلسطینی، می‌تواند وضعیت مطلوبی برای سیاست خارجی ایران در موضوع فلسطین باشد که منجر به آزادی قدس و تمامی سرزمین‌های اشغال شده فلسطین و در نتیجه نابودی رژیم صهیونیستی و تحقق آرمان فلسطین یعنی بازگشت آوارگان و تشکیل دولت فلسطین به پایتختی قدس شریف گردد.

جمهوری اسلامی ایران باید برای حفظ نقش تاریخی خود، گفتگو بین مکاتب سیاسی و فکری مردم خود را فعال نماید. همچنین با روحیه‌ای متناسب با حجم مسئولیت تاریخی خود، گفتگویی را با همسایگان دور و نزدیک خود راه‌اندازی نماید و در جبهه بین‌المللی نیز ائتلاف‌هایی مبنی بر منافع مشترک و دفاع از مواضع خود را به وسیله گفتگو ایجاد کند.

یکی دیگر از سناریوهای مطلوب با جهت‌گیری متفاوت، ضرورت توجه به اصول دموکراسی و برگزاری انتخابات آزاد برای تعیین سرنوشت فلسطینیان است؛ بنابراین طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین و برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل آن ضرورت خواهد داشت.

رویکرد دیگر، اعمال تحریم‌های سیاسی و اقتصادی علیه کشورهای حامی مقاومت و نیروهای مقاومتی است تا بدین وسیله پایگاه مردمی آنها را دچار مشکل و تردید نماید و اعمال دیپلماسی، ردی و یا جذبی با کشورهایی که به تناسب دوری و یا نزدیکی‌شان نسبت به اسرائیل فعالیت دارند و در نهایت پررنگ‌تر نمودن نقش ایران بعنوان قطب ضد صهیونیستی جهان.

عدم ارتباط و عدم به رسمیت‌شناختن، یکی دیگر از سناریوهای مطلوب خواهد بود. اندیشه سازش بعنوان بزرگ‌ترین خیانت‌های اتفاق افتاده است، تنها توانمندی نظام جمهوری اسلامی و توانمندی رهبر انقلاب این بوده که این اندیشه را از ریشه برکند و تیشه بر ریشه این اندیشه زند. در هر حال، ج.ا.ایران تسلیم فشارهای مختلف نخواهد شد و آرمان فلسطین را رها نخواهد کرد، هرگز رژیم صهیونیستی را به رسمیت نخواهد شناخت، به کمک به جبهه مقاومت ادامه خواهد داد، قدرت بازدارندگی در منطقه در برابر رژیم صهیونیستی را حفظ خواهد کرد.

نتیجه‌گیری

آنچه در چشم‌انداز سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین اهمیت بسزایی دارد این است که مسئله فلسطین، رکنی اساسی در ارکان شکل‌گیری انقلاب اسلامی و بعنوان یکی از محورهای اصلی نهضت اسلامی بوده است.

اساس مسئله فلسطین در سیاست خارجی ما ریشه در نگاه جمهوری اسلامی ایران به مسئله فلسطین دارد. سرزمین فلسطین بعنوان قبله گاه اول مسلمین دارای قداست و اهمیت معنوی و استراتژیکی است. طرح مسئله فلسطین برای جمهوری اسلامی یک امر تاکتیکی نیست بلکه یک امر بنیانی است و از اعتقاد اسلامی ناشی می‌شود. وظیفه ما این است که این کشور اسلامی را از سلطه قدرت غاصب و پشتیبان‌های بین‌المللی اش خارج ساخته و بدست مردم فلسطین بسپاریم. حمایت از ملت مسلمان فلسطین نه تنها دفاع از یک سرزمین

اسلامی محسوب می‌شود بلکه جلوگیری از گسترش تهدیدات اسرائیل و حمایت از منافع ملی ایران نیز به شمار می‌آید.

فلسفه وجودی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین به هويت نظام سیاسی جدید در ایران بعد از انقلاب اسلامی بر می‌گردد که برگرفته از ارزش‌ها، اصول و ایدئولوژی اسلامی و انقلابی است. حمایت از مستضعفین و مبارزات حق‌طلبانه آنان، دفاع از حقوق و تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان جهان، مبارزه با استعمار و اسرائیل، حمایت از جنبش‌های آزادیبخش، حمایت از مستضعفین و ضدیت با صهیونیسم از جمله اصول سیاست خارجی ایران طبق قانون اساسی و قواعد هنجاری برگرفته از ایدئولوژی اسلامی- ایرانی است. از این رو گفتمان اسلامگرایی مبتنی بر زنجیره گفتمانی ارزش‌های اسلامی، مقاومت، انقلابی‌گری نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در موضوع فلسطین داشته و دارد و حمایت از فلسطین یکی از آرمان‌های بنیادین و اصلی نظام است.

آرمان فلسطین مسأله اصلی و محوری جهان اسلام است و بدیهی است که جمهوری اسلامی ایران نمی‌تواند نسبت به این مسأله بی‌تفاوت باشد. از آنجا که وجود رژیم صهیونیستی در منطقه تهدیدی برای همه کشورهای عربی و اسلامی محسوب می‌شود و نیز با توجه به اشغال قدس و مسجدالاقصی بعنوان نخستین قبله مسلمین توسط رژیم صهیونیستی، آزادی فلسطین و قدس بناچار باید در سرلوحه اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی قرار گیرد بویژه که قانون اساسی جمهوری اسلامی حمایت از ملل زیر ستم را ضروری دانسته است لذا حمایت از ملت مظلوم فلسطین باید جایگاه خود را در سیاست خارجی جمهوری اسلامی داشته باشد. با این نگاه حمایت از ملت مسلمان فلسطین، نه تنها دفاع از یک سرزمین اسلامی محسوب می‌شود بلکه جلوگیری از گسترش تهدیدات اسرائیل و حمایت از منافع ملی ایران به شمار می‌آید و در صورت پیروزی انتفاضه و احقاق حقوق مردم فلسطین می‌توان گفت زمینه‌های توسعه‌طلبی و تهدیدات دولت اسرائیل تا حدی کاهش یافته و امکان بازسازی نظم منطقه‌ای با مشارکت دولت اسلامی فراهم می‌گردد. در داخل نیز تاسیس جبهه کمیته حمایت از مسئله فلسطین، برگزاری نشست‌های بزرگ فلسطین، تاسیس واحد ویژه قدس سپاه پاسداران از جمله این عملکردها است.

جمهوری اسلامی ایران علاوه بر توجه به موضوع ایدئولوژی، مباحث استراتژیک را هم در رابطه با فلسطین مورد توجه قرار می‌دهد. جمهوری اسلامی ایران در خصوص ارتباط منازعه فلسطین - اسرائیل با امنیت ملی و علاوه بر نگاه آرمانی - ارزشی به منازعه، آن را از نظر استراتژیک هم مورد توجه قرار داده است. یعنی با توجه به اصل موازنه قوا، شکل‌دهی ترتیبات منطقه‌ای و توجه به بازیگران عربی و اسرائیل درگیر در منازعه، در حفظ امنیت کشور حائز اهمیت است.

جمهوری اسلامی ایران باید جهت حفظ نقش تاریخی خود، گفتگو بین مکاتب سیاسی و فکری مردم خود را فعال نماید. همچنین با روحیه‌ای متناسب با حجم مسئولیت تاریخی خود، گفتگویی را با همسایگان دور و نزدیک خود راه‌اندازی نماید و در جبهه بین‌المللی نیز ائتلاف‌هایی مبنی بر منافع مشترک و دفاع از مواضع خود را بوسیله گفتگو ایجاد کند. طبیعتاً تدوین و اجرای این سیاست باید با استفاده از کارشناسان و اندیشمندان و متخصصان این حوزه صورت گیرد و ابعاد مختلف آن از جمله گفتمان مناسب برای مخاطبان مختلف داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، آگاهی بخشی نسبت به اهمیت موضوع و عدم تعارض آن با منافع ملی و اقدامات مرحله‌ای در رابطه با موضع دیگر کشورها، زمینه‌های مختلف مربوط به مقاومت و کمک به پایداری مردم فلسطین و خنثی کردن راه‌حل‌های توطئه‌آمیز تدوین گردد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Abdollah Sohrabi

<https://orcid.org/0000-0002-0423-1151>

Mohammad Bagher

<https://orcid.org/0000-0001-7529-1437>

Khoramshad

منابع

- آقایی، داوود و رسولی، الهام، (۱۳۸۸)، «سازهانگاری و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال اسرائیل»، *فصلنامه سیاست*، دوره ۳۹، شماره ۱.
- آشوری، داریوش، (۱۳۸۷)، *دانشنامه سیاسی*، تهران: مروارید، ص ۴۸.
- آهویی، مهدی، (۱۳۹۰)، «نقش لابی اسرائیل در سیاست خارجی ایالات متحده: از اسطوره تا واقعیت»، *فصلنامه مطالعات جهان*، دوره اول، شماره ۱
- احمدیان، کامیار، (۱۳۹۳)، مطالعه تطبیقی رویکرد جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی در خصوص موضوع فلسطین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم سیاسی.
- ازغندی، علیرضا، (۱۳۸۴)، *سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*، تهران: قومس، ص ۲۹.
- اسفندیاری مهنی، مریم و علیرضا سایبانی، (۱۳۹۹)، «سیاست کیفری بین‌الملل در خصوص کوچ اجباری»، *پژوهش ملل*، دوره پنجم، شماره ۵۱ (۲۶ صفحه - از ۵۵ تا ۸۰).
- اله دادی، مینا، (۱۳۹۵)، «گفت‌وگو امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی ایران و بیداری اسلامی»، *کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم*.
- جزائی، محدثه، سارا اکبری و ابوالقاسم شهریاری، (۱۳۹۷)، «تأثیر هویت مکانی بر سکنه سرزمین‌های اشغالی فلسطین؛ عینیت تبلور یافته در تخریب عامدانه «خانه» توسط دیگری»، *مطالعات منطقه‌ای*، دوره هفتم، شماره ۷۰ و ۷۱، صص ۵۹ تا ۸۲.
- جودکی، حسین و علی فلاحی سیف‌الدین، (۱۳۹۷)، «تشریح محورهای منازعه بین فلسطین و اسرائیل»، *پژوهش ملل*، دوره چهارم، شماره ۳۹، صفحه از ۳۹ تا ۵۴.
- حاتمی، محمد رضا و مصطفی اسماعیلی، (۱۳۹۰)، «تعالی گفتمان انقلاب اسلامی ایران در جنبش‌های بیداری اسلامی»، *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی*، دوره اول، شماره ۱.
- حاجی یوسفی، امیر محمد، (۱۳۸۷)، *سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در پرتو تحولات منطقه‌ای (۲۰۰۱-۱۹۹۱)*، دفتر سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، تهران: وزارت امور خارجه، مرکز چاپ و انتشارات.
- خاکسار، زکيه، (۱۳۹۶)، «مساله فلسطین و همگرایی جهان اسلام»، *پژوهش‌نامه علوم انسانی اسلامی*، دوره چهارم، شماره ۷، صص ۶۳ تا ۹۴.

- خمینی، سید روح الله، (۱۳۷۱)، صحیفه نور: مجموعه رهنمودهای امام خمینی، جلد ۲۲، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار خمینی.
- خمینی، سید روح الله، (۱۳۷۸)، صحیفه امام: مجموعه آثار امام خمینی (قدس ره)، جلد ۱۵، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- خمینی، سید روح الله، (۱۳۷۸)، صحیفه امام: مجموعه آثار امام خمینی (قدس ره)، جلد ۱۶، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- خوشوقت، محمدحسین، (۱۳۷۵)، تجزیه و تحلیل تصمیم‌گیری در سیاست خارجی، چاپ اول، تهران: وزارت امور خارجه.
- جوادالحمد، ایاد برغوثی، (۱۹۸۷)، سیری در اندیشه سیاسی حرکت مقاومت فلسطین «حماس»، ترجمه سید حسین موسوی، تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه، ص ۸۳
- درخشه، سید جلال و کوهکن، علیرضا، (۱۳۸۸)، «نگاهی نو به دلایل حمایت آمریکا از اسرائیل»، خط اول: رهیافت انقلاب اسلامی، سال سوم، شماره ۱۰.
- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال و ذبیحی، رضا، (۱۳۹۱)، «انقلاب اسلامی ایران و عدم مطلوبیت نظم بین‌المللی موجود»، مطالعات انقلاب اسلامی، سال نهم، شماره ۳۱.
- سخاوتیان، سید امیر، (۱۳۹۷)، «معامله قرن و بازتاب آن در جهان اسلام»، اندیشه تقریب، دوره هفتم، شماره ۳۶، صص ۳۹ - ۷۲.
- سریع القلم، محمود، (۱۳۸۵)، «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: قابلیت و امکان تغییر»، فصلنامه بین‌المللی روابط خارجی، دوره اول، شماره ۱، ص ۲۸.
- سلیمانی، رضا، (۱۳۹۱)، «رویکرد تنویریک به سیاست آمریکا در قبال انقلاب اسلامی ایران و بیداری اسلامی در خاورمیانه»، پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال اول، شماره ۲.
- صادقی زاده، کسری، (۱۳۸۷)، «نقش اسرائیل در تثبیت منازعه میان ایران و آمریکا»، فصلنامه ره آورد سیاسی، دوره دوم، شماره ۲۱، صص ۳۴-۳۸.
- ضابط پور کاری، غلامرضا و هادی رزاقی هریکنده‌ئی، (۱۳۹۴)، «بازتاب انقلاب اسلامی ایران بر بیداری اسلامی»، اولین کنفرانس بین‌المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، اقتصاد، فرهنگ، امنیت، حسابداری)، تهران.

- عالمی، خلیل، (۱۳۹۷)، «انقلاب اسلامی و احیای مسئله فلسطین»، *اندیشه تقریب*، دوره هفتم، شماره ۳۶، صص ۱۲۷ - ۱۶۰.
- عزیزی، مهدی، (۱۳۹۷)، «فلسطین، اشغالگری رژیم صهیونیستی و قطعنامه‌های سازمان ملل متحد»، *اندیشه تقریب*، بهار ۱۳۹۷ - شماره ۳۶، صص ۱۶۱ تا ۱۷۸.
- فاست، لوئیس، (۱۳۸۶)، *روابط بین‌الملل خاورمیانه*، ترجمه احمد سلطانی، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی.
- قاسمیان، علی، (۱۳۹۸)، «ترامپ، طرح معامله قرن و چالش‌های فراروی جهان اسلام»، *مطالعات سیاسی*، شماره ۴۵، صص ۱ - ۲۶.
- قوام، عبدالعلی، (۱۳۷۲)، *اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل*، چاپ دوم، تهران: انتشارات سمت.
- معیدی، حسن و جبار شجاعی، (۱۳۹۷)، «شناخت زمینه‌های ارائه طرح معامله قرن، امکان سنجی تحقق آن و رسالت شبکه‌های برون مرزی»، *پژوهشنامه رسانه بین‌الملل*، پاییز، شماره ۳، صص ۷۷ - ۱۰۲.
- مرادی پور، حجت‌الله و مهدی نوروزیان، (۱۳۸۴)، «آینده پژوهی، مفاهیم و روش‌ها»، *مجله علمی و پژوهشی رهیافت*، شماره ۱۱.
- مقتدر، هوشنگ، (۱۳۵۸)، *مباحثی پیرامون سیاست بین‌الملل و سیاست خارجی*، تهران: انتشارات دانشکده علوم سیاسی و اجتماعی.
- ملکی فر، عقیل و همکاران، (۱۳۸۵)، *القبای آینده پژوهی*، تهران: کرانه علم، ص ۲۴۴.
- منفرد، مهوش و سید احمد طباطبایی، (۱۳۹۹)، «رژیم حقوقی قابل اعمال بر سیاست کشتار هدفمند اسرائیل در سرزمین فلسطین»، *مطالعات حقوق عمومی*، تابستان، دوره ۵۰، شماره ۲، صص ۶۱۷ - ۶۳۶.
- ولایتی، علی اکبر، (۱۳۸۷)، *جمهوری اسلامی ایران و تحولات فلسطین (۱۳۸۵ - ۱۳۵۷)* / ۲۰۰۶ - ۱۹۷۹، تهران: اداره نشر وزارت امور خارجه.
- هالستی، کی جی، (۱۳۷۳)، *مبانی تحلیل سیاست بین‌الملل*، ترجمه بهرام مستقیمی و مسعود طارم سری، چاپ پنجم، تهران: وزارت امور خارجه، موسسه چاپ و انتشارات.
- هراتی، محمد جواد، (۱۳۹۱)، «تحولات اخیر منطقه خاورمیانه و آینده گفتمان انقلاب اسلامی ایران»، *فصلنامه سیاست جهانی*، دوره نخست، شماره ۲، صص ۲۳۳ - ۲۶۹.

- هراتی، محمد جواد و مسعود معینی پور، (۱۳۹۱)، «سناریونویسی و آینده حیات سیاسی انقلاب اسلامی ایران»، فصلنامه سیاست، دوره ۴۲، شماره ۳، صص ۵۹-۷۸.
- هراتی، محمد جواد، (۱۳۹۲)، «سناریوهای آینده تعامل دو سویه «بیداری اسلامی» و «گفتمان انقلاب اسلامی ایران»، مطالعات انقلاب اسلامی، شماره ۳۳.
- هزاوه‌ای، سید مرتضی، «انقلاب اسلامی، بیداری اسلامی و آینده اسلام سیاسی در منطقه»، فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشنامه انقلاب اسلامی، سال اول، شماره ۴، صص ۱۱۳-۱۴۳.

References

- Addis, Casey L. & et al., (2010), "Iran: Regional Perspectives and U.S. Policy", *CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress*, Available in www.crs.gov.
- Barbalat, A, (2008), "A Friend Like This: Reevaluating Bush and Israel", *Middle East Policy*, Vol. 25, No. pp. 434-42.
- Berger, A. (2010), *The Right Time, As Ever*, Boston: Boston Study Group on Middle East Peace.
- Besedes, T. & T. Prusa, (2017), "The Hazardous Effects of Antidumping", *Economic Inquiry*, Vol. 55, Issue 1, 9-30.
- Blum, B., S. Claro & I. Horstmann, (2013), "Occasional and Perennial Exporters", *Journal of International Economics*, Vol. 90, No. 4, 65-74.
- Bown, C. & M. Crowley, (2017), "Trade Deflection and Trade Depression", *Journal of International Economics*, Vol. 7, No. 72, 176-201.
- Davis, L. & S. Engerman, (2013), "History Lessons: Sanctions - neither War nor Peace", *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 17, No. 2, 187-97.

- Doxey, M, (2018), *Economic Sanctions and International Enforcement*, Oxford: Oxford University Press.
- Drezner, D, (2019), “The Sanctions Paradox: Economic Statecraft and International Relations”, *American Political Science Association*, Vol. 45, No. 5, 34-45.
- Dueck, C, (2015), *The Obama Doctrine American Grand Strategy Today*, New York: Oxford.
- Edwards, L. & R.Z. Lawrence, (2016), “AGOA Rules: The Intended and Unintended Consequences of Special Fabric Provisions”, *National Bureau of Economic Research*, Vol. 57, No. 5, 111-118.
- Frazer, G. & J.V. Biesebroeck, (2010), “Trade Growth under the African Growth and Opportunity Act”, *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 92, No. 9, 128-44.
- Gries, P, (2015), “How Ideology Divides American Liberals and Conservatives over Israel”, *Political Science Quarterly*, Vol. 13, No. 1, pp: 51-78.
- Hatami, Mohammadreza and Mostafa Esmaeili, (2011), “The Islamic Revolution of Iran’s Excellence in the Islamic Awakening Movements”, *Political Researches Quarterly*, Vol. 1, No. 1, Winter 2011.
- Hufbauer, G., K. Elliott, B. Oegg, & J. Schott, (2017), *Economic Sanctions Reconsidered*, Peterson Institute for International Economics, Washington DC.
- Jack C. Plano & Roy Olton, (2018), *The International Relations Dictionary*, Fourth Edition, New York: Longman.
- Joshi, S. & A. Mahmud, (2016), “Sanctions in Networks: The Most Unkindest Cut of All”, *Games and Economic Behavior*, Vol. 97, No. 7, 44-53.

- Liu, Y, (2012), *Capital Adjustment Costs: Implications for Domestic and Export Sales Dynamics*, Mimeo: Pennsylvania State University.
- Mearsheimer, J. & Walt, S, (2016), “The Israel Lobby and US Foreign Policy”, *London Review of Books*. Vol. 28, No. 6,66-73.
- Mearsheimer, J. & Walt, S. (2017), *The Israel Lobby and US Foreign Policy*, New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Nerguizian, Aram, (2011), *U.S. and Iranian Strategic Competition: The Proxy Cold War in the Levant, Egypt and Jorda*, Center for Strategic & International Studies, Available in www.CSIS.org/burke/reports.
- Orbis, Haidar, J.I., (2015), *Sanctions and Exports Deflection: Evidence from Iran*, Pantheon Sorbonne, Mimeo: Paris School of Economics, University of Paris.
- Rababa, Ghazi Ismail, (2012), “Political Islam: Discussion of Civilizations”, *British Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol. 7, No. 1, 73-82.
- Sharp, Jeremy M, (2009), “U.S. Foreign Aid to Israel”, CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress. Available in www.crs.gov.
- Stocker, J, (2015), “Fulbright's Middle East: A Senator's Influence on American Foreign Policy”, *Digest of Middle East Studies*, Vol. 24, No. 1, pp: 47-73.

In Persian

- Aghaei, Davoud and Rasouli, Elham, (2009), “Structuralism and the Islamic Republic of Iran’s Foreign Policy Towards Israel”, *Politics Quarterly*, Vol. 39, No. 1.
- Ahmadian, Kamiar, (2014), “The Comparative Study of the Islamic Republic of Iran and Saudi Arabia’s Approach Towards Palestine’s Issue”,

Master's Thesis, Islamic Azad University Central Tehran Branch, Faculty of Political Sciences.

- Ahouei, Mehdi, (2011), "The Role of the Israeli Lobby in the U.S. Foreign Policy: From Myth to Reality", *World Studies Quarterly*, Vol. 1, No. 1.
- Alami, Khalil, (2018), "Islamic Revolution and Reviving Palestine's Issue", *Tehran, Andisheh Taghrib*, Vol. 7, No. 36 (34 pages – from 127 to 160).
- Allahdadi, Mina, (2016), "Imam Khomeini's Conversations, Islamic Republic of Iran and the Islamic Awakening", *International Conference of Psychology and Educational Sciences, Law and Social Sciences at the Beginning of the Third Millenium*.
- Ashouri, Darioush, (2008), "Encyclopedia of Politics", *Tehran, Morvarid*, P. 48.
- Azghandi, Alireza, (2005), *Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran*, Tehran: Ghomes.
- Azizi, Mehdi. (2018), "Palestine, the Zionist Regime's Occupation and the UN's Resolutions", *Tehran, Andisheh Taghrib*, Vol3, No. 36 (18 Pages – from 161 to 178).
- Dehghani Firooz Abadi, Seyed Jalal & Zabihi, Reza, (2012), "The Islamic Revolution and Lack of Desirability in Today's International Order", *Islamic Revolution Studies*, Vol. 9, No. 31.
- Derakhsheh, Seyyed Jalal and Koohkan, Alireza, (2009), "A New Look to Why the U.S. Supports Israel", *First Line: The Islamic Revolution's Approach*, third year, Vol3, No. 10.
- Esfandiari Mehani, Maryam and Alireza Sayebani, (2020), "The International Criminal Policy About Forced Migration", *Tehran, Nation's Research*, Vol. 5, No. 51, (26 pages – from 55 to 80).

- Fawcett, Louise, (2007), *International Relations of the Middle East*, Translated by Ahmad Soltani, Tehran, Institute for Political and International Studies.
- Ghasemian, Ali, (2019), “Trump, Deal of the Century Plan and the Upcoming Challenges of the Islamic World”, *Tehran, Political Studies*, Vol. 4, No. 45 Review Paper (26 pages – from 1 to 26).
- Ghavam, Abdolali, (1993), “Principals of Foreign Policy and International Policy”, *Tehran, Samt Publications*, 1993.
- Haji Yousefi, Amir Mohammad, (2008), “The Islamic Republic’s Foreign Policy in Light of Regional Changes (1991-2001)”, *Institute for Political and International Studies*, Tehran, Ministry of Foreign Affairs, Center for Publication.
- Harati, Mohammadjavad, (2012), “Recent Changes In the Middle East and the Future of Islamic Revolution of Iran’s Conversations”, *International Policy Quarterly*, No.2, P. 233-269.
- Harati, Mohammadjavad, (2013), “The Future of Bilateral Interactions Between Islamic Awakening and the Islamic Revolution of Iran’s Conversations”, *Islamic Revolution Studies*, Vol. 12, No. 33.
- Harati, Mohammadjavad, and Masoud Moeinipoor, (2012), “Scenario Writing and the Islamic Revolution of Iran’s Political Future”, *Politics Quarterly, Faculty of Law and Political Sciences Journal*, No. 3, P. 59-78.
- Hazavei, Seyed Morteza, “Islamic Revolution, Islamic Awakening and the Future of Islamic Politics in the Region”, *Islamic Revolution Quarterly*, No. 4, Fall 2012, P. 113-143.
- Holsti, K.J., (1994), *International Politics: A Framework for Analysis*, translated by Bahram Mostaghimi and Masoud Taromsari, Tehran, Ministry of Foreign Affairs, Institute for Publication.

- Javad Al-Hamd, Ayad Barghoei, *A Survey of the Political Thoughts of the Islamic Resistance Movement (Hamas)*, Translated by Seyed Hossein Mousavi, Tehran, Scientific Research and Middle East Strategic Studies Center, P. 83.
- Jazaei, Mohaddeseh, Sara Akbari and Abolghasem Shahriari, (2018), "The Effect of Spatial Identity on the Occupied Palestinian Territory; the Clear Objectivity in Purposeful Destruction of the House by the Others", *Regional Studies*, Vol. 39, No. 70 and 71 (24 pages – from 59 to 82).
- Joodaki, Hossein and Ali Fallahi Seifoddin, (2018), "Explaining the Conflict Axles between Palestine and Israel", *Tehran, Nations Research*, Vol. 4, No. 39 (16 pages – from 39 to 54).
- Khaksar, Zakieh, (2017), "Palestine's Issue and the Islamic World's Convergence", *Tehran, Islamic Humanities Bulletin*, Vol. 7, No. 7, Review Paper (32 pages – from 63 to 94).
- Khomeini, Seyed Rohollah, (1999), *The Book of Imam: A Collection of Imam Khomeini's Works*, Vol. 15, Tehran, Institute for Recording and Publishing Imam Khomeini's Works.
- Khomeini, Seyed Rohollah, (1999), *The Book of Light: A Collection of Imam Khomeini's Guidance*, Vol. 22, Tehran, Institute for Recording and Publishing Imam Khomeini's Works.
- Khomeini, Seyed Rohollah, (1999), *The Book of Imam: A Collection of Imam Khomeini's Works*, Vol. 16, Tehran, Institute for Recording and Publishing Imam Khomeini's Works.
- Khoshvaght, Mohammad Hossein; (1996), *Decision Making Analysis in Foreign Policies*, First Edition, Tehran, Ministry of Foreign Affairs.
- Majidi, Hassan and Jabbar Shojaei, (2018), "Understanding the Backgrounds of the Deal of the Century Presentation, Its Feasibility and the Prophecy of the Networks Abroad", *Tehran, International Media Bulletin*, Vol. 1, No. 3 (26 pages – from 77 to 102).

- Malekifar, Aghil et. al., (1979), *Fundamentals of Futurology*, Tehran, Karaneye Elm, P. 244.
- Moghtader, Hooshang, (1979), *Topics About International Policy and Foreign Policy*, Tehran, Faculty of Political and Social Sciences.
- Monfared, Mahvash & Seyed Ahmad Tabatabaei, (2020), “Applicable Legal Status for Israel’s Targeted Killing Policy in the Palestinian Territory”, *Tehran, General Legal Studies, Summer 2020*, No. 2 (20 pages – from 617 to 636).
- Moradipoor, Hojatollah, and Mehdi Noroozian, 2005, “Futurology, Meanings and Methods”, *Rahyaf Journal*, Vol. 2, No. 11.
- Sadeghizadeh, Kasra, (2008), “The Role of Israel in Stabilizing the Conflict between Iran and the U.S.”, *Rahavard Siasi Quarterly*, Vol. 2, No. 21.
- Sariolghalam, Mahmoud, (2006), “The Islamic Republic of Iran’s Foreign Policy: The Capability and Ability to Change”, *Foreign Relations Quarterly*, Vol1, No, 1. Expediency Discernment Council Center for Strategic Research, Spring 2009. 28.
- Sekhavatian, Seyyed Amir, (2018), “Deal of the Century and Its Reflection in the Islamic World”, *Tehran, Andishe Taghrib*, Vol. 7, No. 36 (34 pages – from 39 to 72).
- Soleimani, Reza, (2012), “The Theoric Approach of the U.S. Towards the Islamic Revolution of Iran and the Islamic Awakening in the Middle East”, *Rahavrad Siasi*, No. 2.
- Velayati, Aliakbar, (2008), *The Islamic Republic of Iran and Palestine’s Changes (1979 – 2006)*, Tehran, Ministry of Foreign Affairs Office for Publication.

- Zabetpoorkari, Gholamreza & Hadi Razzaghi Harikandei, (2015), "The Islamic Revolution's Reflection on the Islamic Awakening", The First International Conference of the Role of the Islamic Revolution in the Global Power Geometry (Management, Politics, Economy, Culture, Security, Accounting), Tehran.

استناد به این مقاله: سهرابی، عبدالله، خرمشاد، محمدباقر، (۱۴۰۲)، «آینده‌پژوهی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در مورد موضوع فلسطین»، پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۱۲(۴۶)، ۱۲۱-۱۶۲.
doi: 10.22054/QPSS.2023.68522.3066

Quarterly of Political Strategic Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License